EUROOPA KOMISJON

Brüssel, 24.5.2011
KOM(2011) 287 lõplik

KOMISJONI TEATIS EUROOPA PARLAMENDILE, NÕUKOGULE, EUROOPA MAJANDUS- JA SOTSIAALKOMITEELE NING REGIOONIDE KOMITEELE

Intellektuaalomandiõiguse ühtne turg loovuse ja innovatsiooni soodustamiseks, et tagada Euroopas majanduskasv, kvaliteetsete töökohtade loomine ning kõrgetasemelised tooted ja teenused

SISUKORD

1. SISSEJUHATUS ... 3

2. INTELLEKTUAALOMANDIÕIGUSTE ÜHTNE TURG: VÕIMALUSED JA PROBLEEMID ... 5

3. PEAMISED POLIITIKAALGATUSED EELSEISVATE ÜLESANNETE TÄITMISEKS ... 8

3.1. Euroopa patendisüsteemi reform ja sellega kaasnevad meetmed ... 8

3.1.1. Ühtne patendikaitse ... 8

3.1.2. Ühtne patendivaidluste lahendamise süsteem ... 8

3.1.3. Intellektuaalomandiõiguste väärtustamise vahend ... 9

3.2. Euroopa kaubamärgisüsteemi ajakohastamine ... 9

3.3. Autoriõiguse terviklik raamistik ühtsel digitaalturul ... 10

3.3.1. Autoriõiguse haldamine ja juhtimine Euroopas ... 10

3.3.2. Tehnoloogia ja andmebaaside haldamine ... 12

3.3.3. Kasutajate loodud sisu ... 12

3.3.4. Isiklikuks tarbeks kopeerimise maksud ... 13

3.3.5. Juurdepääs Euroopa kultuuripärandile ja meedia mitmekesisuse edendamine ... 13

3.3.6. Esitajate õigused ... 15

3.3.7. Audiovisuaalteosed ... 15

3.3.8. Autori edasimüügiõigus ... 15

3.4. Immateriaalse vara täiendava kaitse küsimus ... 15

3.4.1. Ärisaladus ja jäljendustooted ... 16

3.4.2. Mittepõllumajandustoodete geograafilised tähised ... 17

3.5. Tõhustatud võitlus võltsimise ja piraatluse vastu ... 17

3.5.1. Üldsuse teadlikkus ... 18

3.5.2. Euroopa võltsimis- ja piraatlusalase seirekeskuse kestlikum struktuur ja uued tööülesanded ... 19

3.5.3. Intellektuaalomandiõiguste jõustamise direktiivi läbivaatamine ... 19

3.6. Intellektuaalomandiõiguste rahvusvaheline mõõde ... 20

3.6.1. Mitmepoolsed algatused, sh kooskõlastamine rahvusvaheliste organisatsioonidega 20

3.6.2. Kahepoolsed läbirääkimised ja intellektuaalomandiõiguste kaitse alane koostöö kolmandate riikidega ... 21

3.6.3. Intellektuaalomandiõiguste tõhustatud kaitse ja jõustamine ELi piiril 22

4. KOKKUVÕTE..... 23

1. SISSEJUHATUS

Intellektuaalomandiõiguste integreeritud, ühtse ja tõrgeteta toimiva turu loomine on üks konkreetsemaid viise, kuidas kasutada ära Euroopa investorite ja loojate potentsiaali ning võimaldada neil kasutada oma ideid kvaliteetsete töökohtade loomiseks ja majanduskasvu toetamiseks.

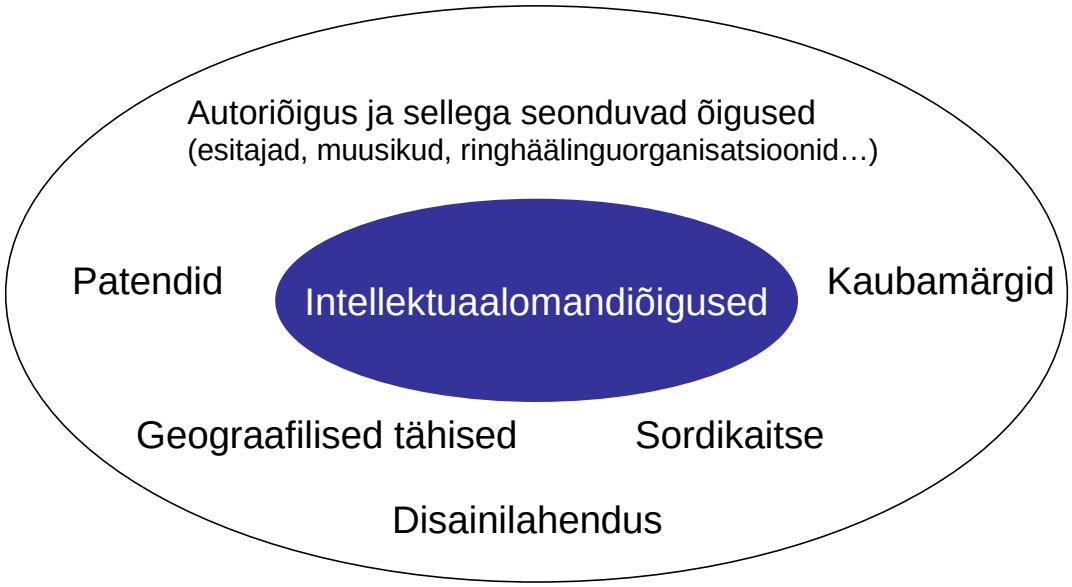
Käesolevas teatises on esitatud komisjoni üldine strateegiline visioon sellest, kuidas luua praegu Euroopas puuduv tõeline intellektuaalomandiõiguste ühtne turg ehk tulevase uue majanduse vajadustele vastav Euroopa intellektuaalomandiõiguste süsteem, mille kaudu tasustatakse loometööd ja innovatiivsust, luuakse stiimuleid innovatsiooniks ELis ning aidatakse kaasa kultuurilise mitmekesisuse arengule, pakkudes lisavõimalusi loomesisu avaldamiseks avatud ja konkurentsivõimelisel turul.

Euroopa ajakohane integreeritud intellektuaalomandiõiguste süsteem toetab oluliselt majanduskasvu, jätkusuutlikku uute töökohtade loomist ja ELi majanduse konkurentsivõimet. Need on ELi 2020. aasta tegevuskava ja iga-aastase majanduskasvu analüüsi põhieesmärgid, mille saavutamine on ELile tingimata vajalik majandus- ja finantskriisist ülesaamiseks. Kõnealune süsteem võimaldab areneda e-kaubandusel ja digitaaltööstusel, millel on väga suur potentsiaal tulevase majanduskasvu toetamiseks[1]. Innovatsioon ei toeta mitte üksnes Euroopa majanduse arengut. Ta on möödapääsmatu, et lahendada inimkonna ees 21. sajandil seisvad probleemid: tagada toiduga kindlustatus, ohjata kliimamuutusi, tulla toime demograafiliste muutustega ja parandada kodanike tervist. Samuti aitab innovatsioon muuta kvaliteetsemaks igapäevaelu, soodustades kultuurilist mitmekesisust.

Intellektuaalomandiõigused hõlmavad tööstusomandi õigusi, nagu patendid, kaubamärgid, disainilahendused ja geograafilised tähised, ning autoriõigust ja sellega seotud õigusi.

[1] Euroopa 2020. aasta strateegia (KOM(2010) 2020 (lõplik)), 2011. aasta majanduskasvu analüüs (KOM(2011) 11 (lõplik)), Euroopa digitaalne tegevuskava (KOM(2010) 245 (lõplik)), ühtse turu akt (KOM(2011) 206 (lõplik)) ja innovaatilist liitu käsitlev teatis (KOM(2010) 546 (lõplik)).

Intellektuaalomandiõigused

Intellektuaalomandiõigused on omandiõigused, millega kaitstakse lisandväärtust, mida Euroopa teadmistepõhine majandus on tänu loojatele ja leiutajatele toonud. Paljude Euroopa ettevõtjate jaoks on nende intellektuaalomandiõigused väga olulised. Euroopa loojatele ja ettevõtjatele on intellektuaalomandiõiguste kasutamine tegevuse jätkamise, tulu saamise ja uute turuvõimaluste loomise seisukohast äärmiselt tähtis[2].

Üleilmastumise ja rahvusvahelise konkurentsi ajastul on intellektuaalomandiõiguste tulupotentsiaal sama tähtis kui juurdepääs kaupadele või tootmisvõimaluste olemasolu.

Hästitoimiv intellektuaalomandiõiguste mõjuring sõltub intellektuaalomandiõiguste poliitikast, mis soodustab innovatsiooni ning see suurendab investeeringuid, mille tulemuseks on uued tooted ja teenused uute tarbijavajaduste täitmiseks, mis omakorda suurendab majanduskasvu ja tööhõivet.

Kiire tehnoloogiaarengu tulemusel on muutunud ettevõtlus ning toodete ja teenuste (nt internetipõhised muusika- ja audiovisuaalteenused) levitamine, saamine ja kasutamine. Arendatakse uusi ärimudeleid ja tavapäraseid mudeleid kohandatakse. Turule ilmuvad uued ettevõtjad ja teenuseosutajad. Tarbijad muudavad oma suhet turuga. Intellektuaalomandiõigusi käsitlevate Euroopa õigusnormidega tuleb luua raamistik, mis soodustab loometöö tasustamise kaudu investeeringuid, stimuleerib moonutamata konkurentsiga keskkonnas innovatsiooni ja hõlbustab teadmiste edasikandumist.

---

[2] „The value of knowledge: European firms and the intellectual property challenge," organisatsiooni Economist Intelligence Unit koostatud valge raamat, avaldatud ajakirjas „The Economist" 2007. aasta jaanuaris. 53 % vastajatest leidsid, et intellektuaalomandiõiguste kasutamine on nende ärimudelite jaoks kahe aasta pärast väga oluline või esmatähtis, samas kui 35 % vastanutest leidsid, et see on nii küsimustiku täitmise ajal.

2. INTELLEKTUAALOMANDIÕIGUSTE ÜHTNE TURG: VÕIMALUSED JA PROBLEEMID

On sõnadetagi selge, et intellektuaalomandiõigused igas vormis on ELi majanduse jaoks äärmiselt olulised

Loomemajandusega on seotud 1,4 miljonit Euroopa VKEd. Intellektuaalomandipõhistel tööstusharudel on keskmisest suurem potentsiaal majanduskasvu toetamiseks ja töökohtade loomiseks. Euroopa konkurentsivõime 2010. aasta aruande järgi hõlmab loomemajandus 3 % tööhõivest (2008) ning on üks dünaamilisemaid sektoreid ELis. Loomemajandus andis EL 27 riikides 2008. aastal tööd 6,7 miljonile inimesele.

Tööhõive suurenes loomemajanduses aastatel 2000–2007 kokku keskmiselt 3,5 % aastas, ELi majanduses tervikuna suurenes see samas 1 % aastas. Enamik ELis viimasel kümnendil loodud uutest töökohtadest olid teadmistepõhistes tööstusharudes, kus töökohtade arv suurenes 24 %. Muudes ELi majandusharudes suurenes tööhõive seevastu vaid veidi alla 6 %[3].

Fortune 500 ettevõtjate hulgas tehtud 2002. aasta uuringu järgi tuleneb hinnanguliselt 45–75 % üksikettevõtjate jõukusest nende intellektuaalomandiõigustest[4]. 2009. aastal hinnati immateriaalse vara osa S&P 500 turul ligikaudu 81 %-le[5]. ELi iga liikmesriigi kümme peamist kaubamärki olid 2009. aastal väärt keskmiselt peaaegu 9 % SKP-st inimese kohta[6]. Intellektuaalomandiõigused soodustavad ja kaitsevad investeeringuid tehnilisse teadus- ja arendustegevusse (1,9 % ELi SKP-st 2008. aastal)[7]. Autoriõigustel põhinev loomemajandus (tarkvara ja andmebaaside tootmine,[8] raamatute ja ajalehtede kirjastamine[9] ning muusika-,[10] ja filmitööstus[11]) moodustab 3,3 % ELi SKP-st (2006)[12].

Intellektuaalomandiõigused mõjutavad igapäevaelu

Patendikaitse on väga vajalik uudsete ravimite või meditsiiniseadmete väljatöötamiseks. Tuhandeid patente on vaja selleks, et välja arendada üha täiustatumaid tehnilisi seadmeid,

---

3 „*The Work Foundation: The knowledge economy in Europe*," 2007. aasta kevadel toimunud Euroopa Ülemkogu istungi jaoks koostatud aruanne.

4 Allikas : http://www.wipo.int/sme/en/documents/valuing_patents.htm.

5 Allikas: Ocean Tomo, tsiteeritud väljaandes „The 2011 drug patent 'cliff' and the evolution of IP evaluation," Liza Porteus Vianaas, Intellectual Property Watch, 11.1.2011.

6 Allikas: Eurobrand Study 2009, Country Review, http://study.eurobrand.cc.

7 Allikas: Eurostat.

8 Tarkvara ja andmebaaside tootmine annab peaaegu neljandiku autoriõigustega seotud tööstusharude käibest ja moodustab seega suurima osa neist tööstusharudest.

9 Vastavalt Euroopa Kirjastajate Föderatsiooni andmetele annab raamatute kirjastamine tööd 135 000-le täistööajaga töötajale ja toetab ELI SKP-d ligikaudu 24 miljardi euroga.

10 Vastavalt Rahvusvahelise Fonograafiatööstuse Föderatsiooni andmetele on ELi salvestatud muusika turu koguväärtus ligikaudu 6 miljardit eurot. Salvestatud muusika turg moodustab umbes viiendiku kogu muusikaturust, mis on väärt peaaegu 30 miljardit eurot.

11 Filmide tootmine, levitamine ja näitamine ning videolaenutus ja -müük moodustavad 10 % autoriõigustega seotud tööstusharude käibest. Euroopa audiovisuaaltööstus toodab üle 1 100 filmi aastas ja annab tööd rohkem kui 1 miljonile inimesele. Allikas: „Multi-Territory Licensing of Audiovisual Works in the European Union," KEA uuring, oktoober 2010.

12 Euroopa konkurentsivõime 2010. aasta aruanne, komisjoni talituste töödokument, SEK(2010) 1276 (lõplik).

nagu nutitelefonid või tahvelarvutid, kolmanda ja tulevaste põlvkondade mobiiltelefonid, tarbeelektroonika ning keskkonnahoidlikumad autod või kiirrongid.

Kaubamärgi väärtuse kaitsmine soodustab investeerimist kaupade ja teenuste kvaliteeti, kuna see aitab tarbijal kindlaks teha nende tootja, seda eriti sektorites, mis sõltuvad suuresti kaubamärgist ja tarbijate lojaalsusest kaubamärgile. Sellised sektorid on toiduaine-, farmaatsia-, moe-, kosmeetika- ja tarbeelektroonikatööstus ning majatarvete ja spordivarustuse tootmine või telekommunikatsiooni-, reisi-, vabaaja- ja sporditeenused. Põllumajandus- ja toidusektoris kindlustavad geograafilised tähised ja sordikaitse kvaliteettoodete kaitse ja autentsete toodete saadavuse kogu ühtsel turul. Autoriõigus stimuleerib loomingulise sisuga materjalide (tarkvara, raamatud, ajalehed, ajakirjad, teadusväljaanded, muusika, filmid, kujutava kunsti ja fototeosed ning videomängud ja nende tarkvara) loomist.

Euroopa intellektuaalomandiõiguste süsteem on andnud Euroopa tööstusele konkurentsieelise

Selliste standardite nagu globaalne mobiilsidesüsteem (GSM) ja universaalne mobiilsidesüsteem (UMTS) väljaarendamine on näide kordaminekust Euroopa jaoks, mille aluseks on hoolikas intellektuaalomandiõiguste haldamine. Neist Euroopa standarditest on tänu nende tehnoloogilisele paremusele ja Euroopa intellektuaalomandiõiguste süsteemi elujõulisusele saanud kogu maailmas edukad tehnoloogialahendused. Euroopa ettevõtjad arendavad pidevalt välja uut litsentsitud pooljuhttehnoloogiat, mida kasutatakse rohkem kui 90 %-s kogu maailmas müüdud mobiiltelefonides. Paljud Euroopa ettevõtjad saavad tänapäeval suure osa tulust oma intellektuaalomandiõiguste litsentsimisest.

Edasiliikumist on vaja jätkata

Intellektuaalomandiõiguste majanduslik potentsiaal sõltub üha rohkem kõnealuste õiguste omanike koostöövalmidusest ning nende suutlikkusest tehnoloogiat, tooteid ja loomesisu litsentsida ning tarbijatele uusi tooteid ja teenuseid pakkuda. Internetipõhiste muusikateenuste mitme liikmesriigi territooriumil osutamiseks tuleb läbida mitmekordseid õiguste saamise protsesse. Selleks on vaja terviklikku ja sidusat intellektuaalomandiõiguste õigusraamistikku. Selles kontekstis tuleks intellektuaalomandiõigustega seotud õigusnorme käsitleda juhtimisvahendina, mille abil reguleeritakse ja optimeeritakse kolme peamise osalise (loojad, teenuste ja loomesisu pakkujad ning tarbijad) omavahelist suhet. Intellektuaalomandiõiguste poliitika vormiks peaks seepärast olema intellektuaalomandiõiguste tõhusat haldamist võimaldavad õigusaktid, millega nähakse ette stiimulid loometööks ja investeeringuteks, innovaatiliste ärimudelite väljatöötamiseks, kultuurilise mitmekesisuse edendamiseks ning teoste võimalikult laialdaseks levitamiseks, et kogu ühiskonnale kasu tuua.

Euroopast peab saama maailma liider selliste innovaatiliste litsentsimislahenduste väljaarendamisel, mis aitavad uuenduslikke tehnoloogilisi tooteid ning teadmisi ja kultuuritooteid tõrgeteta kasutada. Intellektuaalomandiõiguste tugiraamistik peaks kasu tooma kõigile ettevõtjatele, olenemata nende suurusest. Intellektuaalomandiõigused peaksid olema sama kasulikud VKE-dele kui suurimatele siseturul tegutsevatele ettevõtjatele. Samuti tuleks intellektuaalomandiõiguste raamistikuga ette näha kõigi loomesektorite arenguks ja eduks vajalikud stiimulid, soodustades seega kultuurikaupade ja -teenuste ning kultuuriliste väljendusvormide mitmekesisust.

Lahenduseks on ühtne turg

Intellektuaalomandiõiguste valdkonna killustatus ELis mõjutab nii Euroopa majanduskasvu, konkurentsivõimet kui ka töökohtade loomist Euroopas. Litsentsimistoiminguid piiravad suured kulud, keerukus ning loojate, kasutajate ja tarbijate õiguslik ebakindlus. See on üks põhjus, miks ELis ei ole e-kaubanduse täit potentsiaali saavutatud ning miks sageli suudavad just suurimad ettevõtjad eeskirjade rägastikus teed leida ja ühisest turust tõeliselt kasu saada. Suured litsentsimiskulud pärsivad innovatsiooni ja loomist. Innovaatilistel VKE-del on raske intellektuaalomandiõigustest kasu saada ja neil õigustel põhinevaid strateegiaid välja töötada. Kultuurikaupade ja -teenuste ringluses ei ole ikka veel kõiki võimalusi ära kasutatud.

Kehtivad eeskirjad seab surve alla ka kiirenev tehnoloogiaareng, mille tulemusel muutub toodete ja teenuste tootmine, levitamine ja tarbimine. Euroopa ei ole uute digitaalteenuste osutamisel alati piisavalt esirinnas. Näiteks võib tekkida teabelünk, kui ei vähendata õigusalast keerukust, mis kaasneb Euroopa kultuuripärandi digiteerimisega selle internetis kättesaadavaks tegemiseks.

Intellektuaalomandiõigusi ei jõustata Euroopas ja selle piirialadel ikka veel laitmatult. Praegu tuleb uute tehnoloogialahenduste arengu tõttu lahendada probleem, kuidas vältida kaitstud teoste loata kasutamist. Seni ei ole ELi intellektuaalomandiõiguste rakendamise raamistikku uue digitaalse keskkonnaga kohandatud. ELi poliitikameetmete digitaalajastuga kohandamist käsitleva üldise arutelu käigus tuleb koos intellektuaalomandiõiguste jõustamise veelgi paremaks muutmise meetmetega välja töötada ka atraktiivsed ja taskukohased digitaalse loomesisu seaduslikud pakkumised tarbijatele. Intellektuaalomandiõiguste edendamine ja kaitse ei lõppe aga ELi piiridel. See küsimus on muutunud pakiliseks seoses kaubavoogude üleilmastumisega ja asjaoluga, et intellektuaalomandiõigused annavad ELile olulise eelise tekkivatel turgudel konkurentsivõime tagamiseks.

Loomise ja innovatsiooni edendamine ning majanduskasvu soodustamine on intellektuaalomandiõigusi ja konkurentsi käsitlevate õigusaktide ühine eesmärk. Intellektuaalomandiõiguste tugeva kaitse ja täpse jõustamisega peab kaasnema konkurentsieeskirjade range kohaldamine, et vältida kõnealuste õiguste kuritarvitamist, mis võib takistada innovatsiooni või hoida uusi tulijaid, eriti VKE-sid, turule pääsemast.

On vaja tulevikuvisiooni muutustega toimetulekuks

ELi intellektuaalomandiõiguste raamistiku haldamist tuleks ajakohastada ennekõike selleks, et muuta kulud väiksemaks ja toimingud vähem keerukaks ning suurendada eelkõige VKE-de õiguskindlust. Sealhulgas tuleks suurendada uute tehnoloogialahenduste ja vahendite, nagu masintõlge ja otsingumootorid, kasutust.

Tuleb tagada õige tasakaal õiguste kaitse ja juurdepääsuvõimaluste vahel, st töötada välja õiglased süsteemid, mille kaudu tasustatakse ja motiveeritakse leiutajaid ja loojaid, kindlustades samas kaupade ja teenuste ringluse ja levitamise, muude põhiõiguste järgimise ning kulutuurilise ja keelelise mitmekesisuse edendamise ja säilitamise. Intellektuaalomandiõiguste haldamise konsolideerimine ja sujuvamaks muutmine peaks toimuma käsikäes jõustamisvahendite tugevdamisega nii ELis kui ka rahvusvaheliselt.

3. PEAMISED POLIITIKAALGATUSED EELSEISVATE ÜLESANNETE TÄITMISEKS

3.1. Euroopa patendisüsteemi reform ja sellega kaasnevad meetmed

3.1.1. Ühtne patendikaitse

Euroopa praegune patendisüsteem on keerukas, killustatud ja kulukas: üksnes 13 liikmesriigis kehtiv Euroopa patent võib maksta kuni kümme korda rohkem kui USA patent. Praegu peab VKE, kes soovib saada või säilitada patendikaitset kõigis 27 liikmesriigis 20 aastaks, maksma selle ajavahemiku jooksul hinnanguliselt 200 000 eurot, millest suure osa moodustavad tõlkimiskulud ning VKE-de ja patendiametite vaheliste vajalike toimingutega seotud kulud.

Tõhustatud koostöö raames on aga loomisel ühtne patendikaitse 25 liikmesriigis[13]. Pärast seda, kui nõukogu võttis vastu otsuse tõhustatud koostöö lubamise kohta,[14] esitas komisjon rakendusmeetmete ettepanekud[15]. Komisjon teeb Euroopa parlamendi ja osalevate liikmesriikidega koostööd nende meetmete võimalikult kiireks vastuvõtmiseks. Ühtse patendikaitse üldeesmärk on võimaldada ettevõtjatele niipea kui võimalik märkimisväärset kulude kokkuhoidu; samuti aitab ühtne patendikaitse oluliselt lihtsustada haldusmenetlusi, sest patente ei ole enam vaja riikide tasandil jõustada.

Tähtis on ka masintõlkesüsteemide arendamine, mille abil saab vähendada suuri tõlkekulusid ja muuta patendikaitse taskukohaseks igas suuruses ettevõtjate jaoks. Masintõlked ei hõlbusta mitte üksnes juurdepääsu patendikaitsele, vaid ka patenditeabele eri keeltes alates taotlemise etapist. See on ülimalt oluline tehnoloogiliste teadmiste levitamiseks ja innovatsiooni toetamiseks üldisemalt. Seepärast väljendab komisjon heameelt patendidokumentide masintõlke programmi üle, mille Euroopa Patendiamet käivitas 2010. aastal, ja edendab selle arendamist. Eesmärk on muuta kättesaadavaks masintõlked Euroopa patendikonventsioonis osalevate riikide ametlikes keeltes, mis hõlmab kõiki ELi ametlikke keeli.

3.1.2. Ühtne patendivaidluste lahendamise süsteem

Patendivaidlused tuleb lahendada riikide kohtutes. See on patendiomanikele väga kulukas ja aeganõudev ning sellise killustatusega kaasneb oht, et eri liikmesriikides tehakse erinevad otsused, mis põhjustab õiguslikku ebakindlust.

Ühtse patendikaitse loomisega peab kaasnema asjakohane õiguslik korraldus, mis vastab patendisüsteemi kasutajate vajadustele. Selleks et ühtne patendikaitse saaks tegelikkuses korralikult toimida, peaks vastav õiguslik korraldus võimaldama patentide jõustamist või tühistamist kõigi osalevate liikmesriikide territooriumil ning samal ajal tagama kõrgetasemelised kohtuotsused ja ettevõtjate õiguskindluse. Praegu töötatakse välja konkreetset õiguslikku korraldust, võttes arvesse ka Euroopa Liidu Kohtu hiljutist arvamust (A-1/09) seoses Euroopa ja ELi patendikohtut käsitleva lepingueelnõu vastavusega aluslepingutele.

---

13 KOM(2010) 790 (lõplik).

14 Nõukogu otsus 2011/167/EL, 10. märts 2011, millega antakse luba tõhustatud koostööks ühtse patendikaitse loomise valdkonnas (ELT L 76, 22.3.2011, lk 53).

15 KOM(2011) 215 (lõplik) ja KOM(2011) 216 (lõplik).

Ühtne patendivaidluste lahendamise süsteem, mis hõlmaks nii Euroopa liitpatente kui ka ühtse mõjuga Euroopa patente, vähendaks oluliselt vaidluste lahendamise kulusid ja aega ning suurendaks samas kasutajate õiguskindlust.

3.1.3. Intellektuaalomandiõiguste väärtustamise vahend

Immateriaalne vara võib moodustada kuni kolmveerandi ettevõtete väärtusest[16] ning intellektuaalomandiõigused on kujunenud finantsiliselt nii aktuaalseks ja mõjukaks, et intellektuaalomandiga seotud toimingud muutuvad üha olulisemaks. Seepärast peavad ettevõtjad arendama välja immateriaalse vara (nt patendid, kaubamärgid ja autoriõigus) asjakohased haldamispõhimõtted.

Euroopa Ülemkogu palus oma 2011. aasta veebruari järeldustes komisjonil uurida, kuidas oleks võimalik Euroopa tasandil luua intellektuaalomandiõiguste väärtustamise vahend eelkõige selleks, et kergendada VKE-de juurdepääsu teadmiste turule. Väärtustamine tähendab siin immateriaalse vara hindamist raamatupidamissüsteemis ning intellektuaalomandiõigustest suurema kasu saamise ja rahastamisvõimaluste suurendamist.

Kõnealuse küsimuse põhjalikuks uurimiseks on komisjon käivitanud ulatusliku analüüsi, milles osaleb eksperdirühm ja mille käigus tehakse ka teostatavusuuring. Need meetmed võimaldavad anda üldise ülevaate olukorrast ning aitavad komisjonil kaaluda intellektuaalomandiõiguste väärtustamise vahendi loomise võimalusi. Selline vahend võiks näiteks olla innovaatiline intellektuaalomandiõigustega seotud teadmiste Euroopa foorum intellektuaalomandiõiguste edasiandmise ja nendega kauplemise hõlbustamiseks. Komisjon esitab Euroopa Ülemkogule sellekohase aruande enne 2011. aasta lõppu.

3.2. Euroopa kaubamärgisüsteemi ajakohastamine

Kaubamärgi registreerimine ELi liikmesriikides ühtlustati peaaegu 20 aastat tagasi[17] ja ühenduse kaubamärk kehtestati 15 aasta eest[18]. Euroopa kaubamärgisüsteem on ilmselgelt edukas. Seda näitab muuhulgas asjaolu, et 2010. aastal esitati rekordiline arv ühenduse kaubamärgi taotlusi (üle 98 000) ning et 2011. aastal oodatakse miljonenda taotluse esitamist alates ühenduse kaubamärgi loomisest 1996. aastal. Sidusrühmad nõuavad siiski järjest enam kiiremaid, kvaliteetsemaid ja sujuvamaid kaubamärgi registreerimise süsteeme, mis on järjepidevamad, kasutajasõbralikumad, üldsusele kättesaadavad ja tehnoloogiliselt ajakohased. Nende nõudmiste täitmiseks tuleb Euroopa süsteemi moderniseerida ja internetiajastuga kohandada.

Komisjon alustas 2009. aastal Euroopa kaubamärgisüsteemi üldise toimimise ulatuslikku hindamist. Hindamise ja mõjuhinnangu põhjal esitab komisjon 2011. aasta viimases kvartalis ettepanekud ühenduse kaubamärki käsitleva määruse ja kaubamärgidirektiivi läbivaatamiseks.

Läbivaatamise eesmärk on ajakohastada süsteemi nii ELi kui ka liikmesriikide tasandil ning muuta see tervikuna tõhusamaks, tulemuslikumaks ja järjepidevamaks. Põhitähelepanu on sellel, kuidas 1) lihtsustada ja kiirendada registreerimist, võttes arvesse internetiajastu vajadusi; 2) suurendada õiguskindlust, määratledes näiteks uuesti, mida käsitatakse

---

16 Vt punkt 2. ja joonealune märkus 5.

17 Euroopa Parlamendi ja nõukogu direktiiv 2008/95/EÜ, 22. oktoober 2008 , kaubamärke käsitlevate liikmesriikide õigusaktide ühtlustamise kohta, ELT L 299, 8.11.2008, lk 25.

18 Nõukogu määrus (EÜ) nr 207/2009, 26. veebruar 2009, ühenduse kaubamärgi kohta, ELT L 78, 24.3.2009, lk 1.

kaubamärgina; 3) täpsustada kaubamärgiõiguste reguleerimisala muu hulgas seoses erinevates olukordades kaupadega kogu ELi tolliterritooriumil; 4) koostada Alicantes asuva Siseturu Ühtlustamise Ameti ja riikide kaubamärgiametite tihedama koostöö raamistik, et ühtlustada haldustavad, arendada välja näiteks sellised ühised vahendid, mis võimaldavad palju paremini prioriteetseid otsinguid teha, ja jälgida registrit seoses nõuetevastaste registreerimistega; 5) direktiivi määrusega paremini ühtlustada, viies eelkõige veelgi suuremasse vastavusse Euroopa tasandil registreerimisest keeldumise õiguslikud põhjused; ning 6) viia nii direktiivi kui ka määruse kohased keeldumise ja samaaegse kehtimise põhjused vastavusse geograafiliste tähiste kohta kehtivate eeskirjadega.

Igal juhul esitab komisjon ühenduse kaubamärki käsitleva määruse muutmiseks ainult sellised ettepanekud, mis on kooskõlas ühtse turu põhimõttega ning mille tulemusel kaitstakse ka edaspidi kõnealust intellektuaalomandiõigust sama edukalt ja ühtselt.

3.3. Autoriõiguse terviklik raamistik ühtsel digitaalturul

Internet on küll piirideta, kuid ELis on võrguturud paljude tõkete tõttu endiselt killustunud. Euroopas on ikka veel palju erinevaid riigisiseseid võrguturge ja teatavatel juhtudel ei saa eurooplased autoriõigusega kaitstud teoseid või teenuseid elektrooniliselt kogu ühtsel digitaalturul osta. Tänu tehnoloogiale, digitaalsete ärimudelite kiirele arengule ja *online*-tarbijate suurenevale autonoomsusele tuleb pidevalt hinnata, kas kehtivate autoriõigust käsitlevate eeskirjadega on ette nähtud sobivad stiimulid ning kas need eeskirjad võimaldavad õiguseomajatel, kasutajatel ja tarbijatel ajakohase tehnoloogia võimalusi ära kasutada.

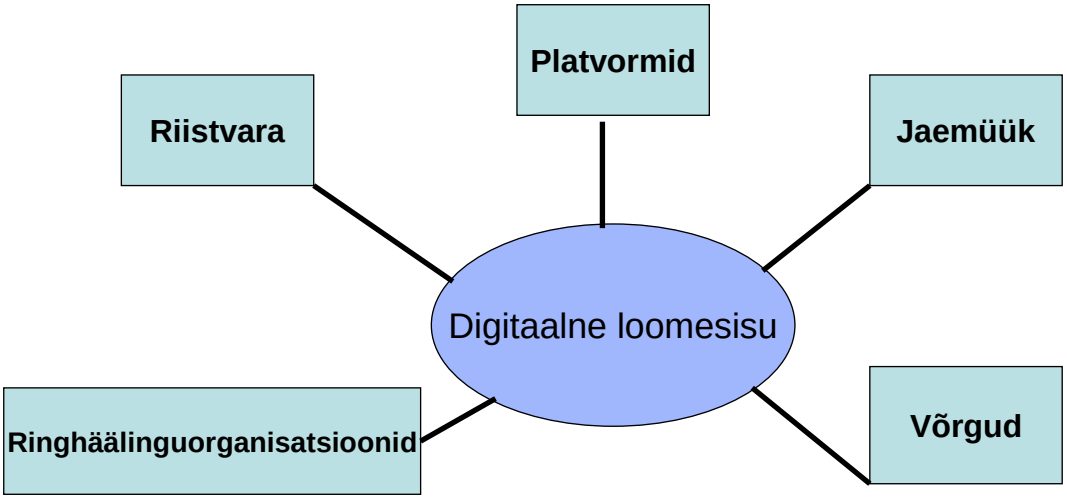
Autorid ja muud loojad soovivad saada oma töö – raamatute, ajaleheartiklite, helisalvestiste, esituste, filmide või fotode – eest õiglast tasu. Seda soovivad ka kirjastajad ja produtsendid, kes tagavad loometöö tegemiseks ja loomingu levitamiseks vajalikud investeeringud. Autorite ja loojate tasu on võimalik suurendada siis, kui nõuetekohased autoriõiguse tingimused hõlbustavad teoste litsentsimist ja levitamist ühtsel digitaalturul.

Selleks et Euroopa saaks ära kasutada uute tehnoloogialahenduste ja digitaalturu täispotentsiaali, on Euroopas tingimata vaja loojate, kommertstarbijate ja kasutajate omavahelise suhte haldamise raamistikku. Euroopa peab välja arendama autoriõiguse litsentsimise teenused koos veebirakenduste ja vahenditega, et edendada elujõulist kultuuri- ja loomemajandust, mis võimaldab miljonitel kodanikel olenemata elukohariigist kogu ELis hõlpsalt ja seaduslikult kasutada ja jagada avaldatud teadmisi ja meelelahutusteoseid. Selle eesmärgi saavutamiseks paneb komisjon ette mitu allpool kirjeldatud algatust.

3.3.1. Autoriõiguse haldamine ja juhtimine Euroopas

Sõltumata kasutatavast tehnoloogiast tuleks autoriõigust siseturul reformida kõnealuse õiguse kõige tõhusamat kasutamist võimaldavate õigusaktide kaudu, nähes seega ette õiged stiimulid loometööks ja investeeringuteks, innovaatiliste ärimudelite arendamiseks ning teoste levitamiseks. Reformide tulemusel peaks kogu Euroopa Liidu tarbijatele muutuma kättesaadavamaks laiem ja mitmekesisem teoste valik. Selleks et kõrvaldada võrguteenuste kättesaadavuse erinevused teatavate liikmesriikide vahel, tuleks Euroopa tasandil luua autoriõiguse haldamise stabiilne raamistik, mis vastab uute loodavate ärimudelite vajadustele.

Uued ärimudelid

Autoriõiguste *online*-litsentsimise Euroopa raamistiku loomine soodustaks oluliselt kultuurikaupade ja -teenuste seaduslikku pakkumist ELis[19]. Ajakohane litsentsimistehnoloogia võiks aidata piiriüleselt kättesaadavaks muuta rohkem internetipõhiseid teenuseid või isegi luua kõikjal Euroopas kättesaadavaid teenuseid[20].

Seepärast esitab komisjon 2011. aastal ettepanekud autoriõiguse ühise haldamise õigusraamistiku loomiseks, et võimaldada mitut piirkonda hõlmavat ja üle-euroopalist litsentsimist. Eriti tähtis on põhitähelepanu pööramine autoriõiguste piiriülesele haldamisele internetikeskkonnas eesmärgiga arendada kultuurikaupade ja -teenuste digitaalset turgu, kuid käsitleda tuleks ka muude ühiselt hallatavate õiguste juhtimise struktuure.

Uue raamistikuga tuleks kehtestada haldamise, läbipaistvuse ja tõhusa järelevalve ühised eeskirjad, sealhulgas ühiselt hallatavad tuluvood. Täpsemad eeskirjad autoriõiguse litsentsimise ja tulude jaotamise kohta aitavad kokkuvõttes luua võrdsed tingimused kõigile, st autoriõiguse omajatele, kollektiivse esindamise organisatsioonidele, teenuseosutajatele ja tarbijatele.

Suuremat hulka kogu maailma loomingut hõlmavate ja rohkematele Euroopa tarbijatele kättesaadavate uute võrguteenuste arendamise soodustamiseks peaks raamistik võimaldama Euroopas nn õiguste vahendajaid, kes litsentsivad ja haldavad maailma muusikateoseid mitme riigi tasandil ning tagavad samas Euroopa kultuurilise mitmekesisuse arengu. Selleks tuleks Euroopas kehtestada jõustatav õiguste haldamise süsteem, mis hõlbustab piiriülest litsentsimist. Võrguteenuste autoriõiguste piiriülene haldamine nõuab kõrgetasemelisi tehnilisi teadmisi, infrastruktuuri ja kõrgetasemelist elektroonilist võrku. Tuleb pakkuda vahendid selle tagamiseks, et kõik ettevõtjad järgiksid nii õiguseomajate kui ka teenusekasutajatega suhtlemisel rangeid teenusestandardeid ning välditaks konkurentsi moonutamist.

---

19 Rahvusvahelise Fonograafiatööstuse Föderatsiooni 2010. aasta muusikaaruande järgi kulutab keskmine eurooplane muusikale vähem kui 2 eurot, samas kui keskmine ameeriklane kulutab muusikale peaaegu 8 ja jaapanlane 7 eurot.

20 Juhtiv teenuseosutaja EMusic on kättesaadav 27 liikmesriigis ja tema pakutav muusikavalik hõlmab 10 miljonit pala. iTunes on kättesaadav 15 liikmesriigis, 7digital ja Vodafone 12 liikmesriigis, Nokia (OviMusic) 11 liikmesriigis, YouTube 10 liikmesriigis ning LastFM 9 liikmesriigis (http://www.pro-music.org/Content/GetMusicOnline/stores-europe.php)..

Teine võimalus autoriõiguse põhjalikumaks uuendamiseks Euroopa tasandil võiks olla Euroopa autoriõigusseadustiku loomine. See võiks hõlmata autoriõigust käsitlevate kehtivate ELi õigusaktide põhjalikku kodifitseerimist, et ELi tasandil ühtlustada ja konsolideerida autoriõigusega ja muude sellega seotud õigustega tagatud õigused. Ühtlasi annaks see võimaluse uurida, kas direktiiviga 2001/29/EC[21] autoriõiguse suhtes ette nähtud kehtivaid erandeid ja piiranguid on vaja ELi tasandil ajakohastada või ühtlustada. Seepärast aitaks seadustik täpsustada õiguseomajatele kuuluvate erinevate ainuõiguste omavahelist suhet ning nende õiguste suhtes kehtivate erandite või piirangute ulatust.

Komisjon uurib ka seda, kas oleks otstarbekas luua vabatahtlik ühtne autoriõigus vastavalt Euroopa Liidu toimimise lepingu artiklile 118 ning kuidas see võiks mõjutada ühtset turgu, õiguseomajaid ja tarbijaid.

Neid küsimusi tuleb täiendavalt uurida ja analüüsida. Komisjon uurib neid küsimusi, pidades selleks muu hulgas dialoogi sidusrühmadega vastavalt Euroopa digitaalsele tegevuskavale, ning esitab 2012. aastal aruande eelkõige selle kohta, kas direktiivi 2001/29/EÜ tuleb ajakohastada.

3.3.2. Tehnoloogia ja andmebaaside haldamine

Interneti laialdase kasutuse tõttu on tekkinud veelgi suurem vajadus täiustada ühise litsentsimise tavasid. Tehnoloogia võib pakkuda palju praktilisi lahendusi autoriõiguse litsentsimise kohandamiseks internetiga ning ühiselt hallatavate tuluvoogude jaotamise toetamiseks. Seda arvesse võttes edendab komisjon meetmeid, mis võimaldavad autoriõigusega kaitstud teostele hõlpsama ja tõhusama juurdepääsu tänu innovatiivsele litsentsimistehnoloogiale, litsentsimisega seotud infrastruktuuri sertifitseerimisele, tegeliku kasutuse väljaselgitamisele ja sellekohaste andmete vahetamisele ning elektroonilisele andmehaldusele. Komisjon soodustab ja toetab sidusrühmade projekte, mille eesmärk on arendada välja automatiseeritud, integreeritud ja standardipõhine õiguste haldamisega seotud infrastruktuur[22]. Koostalitlusvõimelised *online*-andmebaasid peaksid aitama välja selgitada õiguseomajad ja kaasa aitama litsentsimisega seotud infrastruktuuri arendamisele. Näiteks on muusikapalade autoriõiguse omajaid käsitleva täpse teabe kogumine ja kättesaadavus ühes ametlikus andmebaasis väga oluline selleks, et kogu Euroopas oleks võimalik järjepidevalt hõlbustada tõhusat piiriülest litsentsimist ja autoritasude jagamist õiguseomajatele, ühtlasi lihtsustab see Euroopa loomingu litsentsimist mujal maailmas ja sellega seotud autoritasude jagamist Euroopa autoritele. See teave peaks olema üldsusele kättesaadav ja läbipaistev, et litsentsimist hõlbustada.

3.3.3. Kasutajate loodud sisu

Suhtlusvõrkude ja sotsiaalmeedia (mis põhinevad lõppkasutajate loodud ja üleslaaditud võrgusisul, nagu blogid, netisaated, postitused, vikid, kokkusegajad ning failide ja video ühiskasutus) kiiret arengut arvesse võttes on kavas pöörata erilist tähelepanu kasutajate

---

21 Direktiiv 2001/29/EÜ, 22. mai 2011, autoriõiguse ja sellega kaasnevate õiguste teatavate aspektide ühtlustamise kohta infoühiskonnas, ELT L 167, 22.6.2001, lk 10.

22 Selliste algatuste näiteks on andmebaasi *Global Repertoire Database* (GRD) ja *online*-vahendi *Automated Content Access Protocol* (ACAP) arendamine. Komisjon toetab juba praegu projekti *Accessible Registries of Rights Information and Orphan Works* (ARROW), mille eesmärk on välja selgitada õiguste omanikud ja teose autoriõigusega seotud olukord, st kas teos puudub kaubandusvõrgus või ta on omanikuta.

loodud sisu käsitlemise põhimõtetele[23]. Oma üldprintsiipi järgides toetab komisjon vastutustundlikku kasutamist, tagades samas kasutajatele võimaluse kasutada täielikult ära uute interaktiivsete võrguteenuste hüvesid.

Üha paremini mõistetakse, et vaja on lahendusi, mis võimaldavad lõppkasutajatel oma teostes hõlpsamini ja taskukohasemalt kasutada kolmanda isiku loodud sisu, mis on autoriõigusega kaitstud. Kasutajatel, kes lisavad autoriõigusega kaitstud materjale enda poolt loodud ja internetti laaditavasse loomingusse, peab olema võimalus kasutada lihtsat ja tõhusat lubade süsteemi. See on eriti oluline asjaarmastajatest kasutajate jaoks, kelle loodud sisu ei ole kaubandusliku eesmärgiga, kuid kelle suhtes võidakse algatada rikkumismenetlus, kui nad laadivad üles materjali ilma autoriõiguse omaja nõusolekuta. On aeg kasutada ära autoriõiguse tugevad küljed ning asuda täitma õiguseomajate ja loomesisu kasutajate vahelise vastutustundliku vahendaja ülesannet. Komisjon uurib seda küsimust edasi, et leida tasakaal sisu loojate õiguste ja uute väljendusvormide arvessevõtu vajaduse vahel. Ta peab selleks muu hulgas nõu kõigi huvitatud osalistega, pidades eelkõige eespool mainitud dialoogi sidusrühmadega.

3.3.4. Isiklikuks tarbeks kopeerimise maksud

Siseturu nõuetekohaseks toimimiseks on vaja isiklikuks tarbeks kopeerimise maksud viia vastavusse kaupade vaba liikumise põhimõttega, et võimaldada sujuvat piiriülest kauplemist kaupadega, mille suhtes kõnealused maksud kehtivad[24]. Siinkohal tuleb teha pingsamat tööd sidusrühmade kokkuleppe loomiseks, tuginedes komisjoni vahendusel 2009. aastal koostatud vastastikuse mõistmise memorandumi eelnõust tulenevatele saavutustele. 2011. aastal määratakse ametisse kõrgetasemeline sõltumatu vahendaja, kelle ülesanne on uurida, kuidas saaks ühtlustada maksude kehtestamise meetodeid, täiustada maksude haldamist ja eriti seda, milliste seadmete eest tuleb maksu maksta, parandada maksumäärade kehtestamist ning suurendada riigisiseste süsteemide koostalitlusvõimet, võttes arvesse erinevate maksusüsteemide piiriülest mõju siseturule. Kõigi osaliste ühised jõupingutused lahtiste küsimuste lahendamiseks peaksid looma aluse ulatuslike õiguslike meetmete väljatöötamiseks ELi tasandil aastaks 2012.

3.3.5. Juurdepääs Euroopa kultuuripärandile ja meedia mitmekesisuse edendamine

Teadmistepõhise majanduse arendamiseks tuleb hõlbustada Euroopa rikkaliku intellektuaalse ja kultuuripärandi säilitamist ja levitamist ning kannustada Euroopa digitaalraamatukogude loomist. Teadmiste ja kultuuriteoste tõrgeteta jagamise edendamiseks on vaja innovaatilisi litsentsimislahendusi, mis võimaldavad teadusasutustel, ettevõtjatel, teadlastel ja eraisikutel autoriõigusega kaitstud materjale seaduslikult kasutada, tasudes samas autoritele, kirjastajatele ja muudele loojatele nende loomingu kasutamise eest. Komisjon kavatseb 2011. aastal edendada Euroopa kultuuriasutuste (raamatukogud, muuseumid ja arhiivid) kogude digiteerimist ja kättesaadavaks tegemist kaheti. Ühest küljest edendab ta selliste teoste

---

[23] Seda küsimust käsitles komisjon oma 2008. aasta rohelises raamatus autoriõiguse kohta teadmistepõhises majanduses (KOM(2008) 466 (lõplik)) ja sellele järgnenud samanimelises teatises (KOM(2009) 532 (lõplik)). Kokkuvõttes järeldas komisjon, et küsimust tuleb veel uurida.

[24] Maksud on tasud, mida tuleb salvestusseadmete ja salvestiseta salvestisekandjate eest maksta teatavates liikmesriikides, kus on kehtestatud õigusaktiga ettenähtud erand isiklikuks tarbeks mõeldud kopeerimise suhtes. Econlaw (2007) andmete kohaselt laekus Euroopa Liidus 2006. aastal digitaalseadmete ja digitaalsete andmekandjate eest 453 miljoni euro ulatuses makse seoses isiklikuks tarbeks kopeerimisega.

kollektiivse litsentsimise süsteeme, mis on küll autoriõigusega kaitstud, kuid mida kaubandusvõrgus enam ei ole. Teisest küljest arendab ta Euroopa õigusraamistikku omanikuta teoste väljaselgitamiseks ja kättesaadavaks tegemiseks[25]. Nende algatuste edukas lõpuleviimine aitab arendada ka Europeanat[26] kui võrguplatvormi, mille kaudu saavad kodanikud kasutada Euroopa rikkalikku ja mitmekesist kultuuripärandit.

Komisjon on võtnud endale kohustuse jätkata koostööd liikmesriikidega, et leida toimivad lahendused miljonite nägemispuudega inimeste lugemisvajaduse rahuldamiseks. Praegu on vaid väga väike osa väljaannetest saadaval kasutuskõlblikus vormingus, nagu reljeefses punktkirjas, suures kirjas või audiomaterjalina. Komisjoni vahendusel koostati hiljuti vastastikuse mõistmise memorandum[27] (allakirjutatud septembris 2010), et hõlbustada erivormingutes teoste piiriülest vahetust ja teha need nägemispuudega inimestele kättesaadavaks. Memorandumiga on ette nähtud selliste usaldusväärsete vahendajate süsteem, kelle ülesanne on erivormingutes teosed internetis riigipiiride üleselt kättesaadavaks teha. Komisjon jätkab sidusrühmadega koostööd, et luua igas liikmesriigis usaldusväärsete vahendajate võrgustik. See võimaldab erivormingutes teoseid kogu ELis turvalises keskkonnas ja tõrgeteta pakkuda. Memorandumiga ettenähtud süsteem vaadatakse igal aastal läbi, et teha kindlaks, kas erivormingutes materjale on piiriüleselt rohkem vahetama hakatud või tuleb meetmeid tugevdada.

Ajakirjanikud on autorid ja nende töö on oluline mitte üksnes sellepärast, et nad toovad meieni uudiseid meid ümbritsevast maailmast ning kommenteerivad ja tõlgendavad seda, vaid ka sellepärast, et ajakirjandusvabadus on elav näide Euroopa pluralistlikust ja demokraatlikust ühiskonnast. Seepärast on sõltumatu, kvaliteetse ja professionaalse ajakirjanduse võimaldamiseks äärmiselt oluline kaitsta ajakirjanike autoriõigust ja tagada, et ka neil oleks õigus otsustada oma loomingu kasutamise üle. Ka kirjastajatel on tähtis osa kirjanike, ajakirjanike, teadlaste, fotograafide ja muude loojate töö levitamisel. Seega tuleb kindlasti kaitsta ajakirjanike ja kirjastajate õigusi seoses nende loomingu avaldamisega internetis, pidades eelkõige silmas uudiseid koondavate teenuste levikut. Komisjon jätkab nende küsimuste uurimist, võttes arvesse uusi õiguslikke ja tehnilisi muutusi.

Avatud juurdepääs kui teadusuuringute tulemuste võimalikult laialdase levitamise viis on suhteliselt uus nähtus. Avatud juurdepääsu saab võimaldada mitmel viisil, eeskätt avatud juurdepääsu tagamisega väljaannetele (nt avatud juurdepääsuga ajakirjad) ning seeläbi, et autorid arhiveerivad ise oma teosed teemapõhistes või institutsioonide andmehoidlates. Teadusringkondades on juba praegu laialdaselt aru saadud avatud juurdepääsu võimalustest teadmiste kättesaadavamaks muutmisel ja neid võimalusi uuritakse veelgi[28].

---

25 Kaubandusvõrgus puuduv teos erineb omanikuta teosest selle poolest, et selle autor või kirjastaja on teada, kuid raamat ei ole saadaval tavapärases või uudses elektroonilises kaubandusvõrgus. Omanikuta teoste autor on teadmata või kui ta ongi teada, ei ole teda võimalik leida.

26 http://www.europeana.eu/portal/.

27 http://ec.europa.eu/internal_market/copyright/copyright-infso/copyright-infso_en.htm#otherdocs.

28 Euroopa digitaalses tegevuskavas (lk 23) on märgitud, et teadmussiirdealast tegevust tuleks juhtida tõhusalt ja toetada seda sobivate rahastamisvahenditega; riiklikult rahastatava teadustegevuse tulemusi tuleks laialt levitada avalikkusele kättesaadavate teadusandmete ja -artiklite kaudu. Innovaatilist liitu käsitleva teatise kohaselt toetab komisjon avatud juurdepääsu avalikest vahenditest rahastatud uuringute tulemustele ning seab eesmärgiks muuta avatud juurdepääs väljaannetele üldpõhimõtteks selliste projektide puhul, mida rahastatakse ELi teadusuuringute raamprogrammide vahenditest (20. kohustus).

3.3.6. Esitajate õigused

Komisjon on võtnud endale kohustuse tagada igasuguse loometöö tasustamine. Multimeediumide ajastul juhtub sageli, et esitajaid, sh kutselisi esitajaid ei tunnustata ega tasustata asjakohaselt nende poolt teostesse tehtud loomingulise panuse eest. Üks viis loojatele võrdsete võimaluste loomiseks on viia muusikaesitajate kaitse mõiste suuremasse vastavusse autorikaitsega. Komisjon on teinud sellekohase ettepaneku[29] ja eeldab, et see võetakse lähitulevikus vastu. See peatne saavutus komisjoni üldise autoriõigusepoliitika raames on kasulik ka produtsentidele, kes saavad eelkõige internetiteenuste eest suuremat tulu, mis omakorda innustab uusi talente ja motiveerib produtsente uutesse muusikaesitajatesse investeerima.

3.3.7. Audiovisuaalteosed

Audiovisuaalsektoris piiriülest ja üle-euroopalist litsentsimist võimaldavate sujuvate, lihtsamate ja tehnoloogiliselt neutraalsete lahenduste jaoks õigete tingimuste loomine aitab loomesisu tootjatel sellist sisu Euroopa kodanike huve silmas pidades kättesaadavamaks muuta. Komisjon alustab 2011. aastal arutelu audiovisuaalteoste internetis levitamise üle ja esitab 2012. aastal sellekohase aruande. Arutelu käigus käsitletakse autoriõigusega seotud küsimusi, tellitavaid videoteenuseid ja nende lisamist meediakasutuse kronoloogia eeskirjadesse, ringhäälinguteenuste piiriülest litsentsimist, litsentsimise tõhusust ning Euroopa teoste propageerimist. Audiovisuaalteoseid käsitlevas rohelises raamatus arutatakse ka audiovisuaalteoste autorite staatust ja seda, kuidas nemad internetiteenuste eest saadud tulust kasu saavad.

3.3.8. Autori edasimüügiõigus

Komisjon esitab oktoobris 2011 aruande edasimüügiõigust käsitleva direktiivi rakendamise ja mõju kohta[30]. Ta viib praegu läbi avalikku arutelu seoses mitmesuguste direktiiviga seotud küsimustega, sealhulgas direktiivi mõju siseturule, ELi moodsa ja kaasaegse kunsti turu konkurentsivõime, edasimüügiõiguse kehtestamise mõju neis liikmesriikides, kelle siseriiklike õigusnormidega ei olnud kõnealust õigust enne direktiivi jõustumist ette nähtud,[31] ning kunstilise loovuse soodustamine.

3.4. Immateriaalse vara täiendava kaitse küsimus

Kehtivaid intellektuaalomandiõiguste kaitset käsitlevaid ELi õigusakte täiendavad siseriiklikud eeskirjad teatava „seaduse piirimail konkureerimise” kohta, mis jääb tihti tööstusomandi kaitse ja muude õigusvaldkondade vahele.

---

29 KOM(2008) 464 (lõplik).

30 Direktiiv 2001/84/EÜ, 27. september 2001, algupärase kunstiteose autori õiguse kohta saada hüvitist edasimüügi korral, ELT L 272, 13.10.2001, lk 32.

31 Mõnes liikmesriigis kehtib surnud kunstnike tööde edasimüügiga seotud õiguste suhtes erand, mille kehtivus lõpeb 1. jaanuaril 2012. Selliste teostega, mille edasimüügiga seotud õigused kuuluvad pärijatele, kaubeldakse neli korda rohkem kui elavate kunstnike teostega. Seda arvesse võttes on komisjoni aruanne etteulatuvat laadi.

3.4.1. Ärisaladus ja jäljendustooted

Üks näide on ärisaladuse kaitse[32]. Ärisaladus on selline äriühingu hinnaline immateriaalne vara nagu tehnoloogia, äri- või turustusstrateegia, andmekogum (nt kliendinimekiri) või retsept. Liikmesriikide õiguskorrad ja kogu ELis antava kaitse tase on väga erinevad.

Paljudes liikmesriikides – Bulgaarias, Eestis, Hispaanias, Itaalias, Leedus, Poolas, Portugalis, Rootsis, Saksamaal, Slovakkias, Sloveenias, Taanis ja Tšehhi Vabariigis – on olemas konkreetsed ärisaladust käsitlevad tsiviilõiguslikud sätted. Mõnes liikmesriigis on täiendavalt ette nähtud kriminaalsanktsioonid. Siiski puuduvad mitmete liikmesriikide – Belgia, Iirimaa, Küprose, Luksemburgi, Madalmaade, Malta, Prantsusmaa (kuigi Prantsuse intellektuaalomandiõigusseadustik reguleerib selle teatavaid aspekte), Rumeenia, Soome ja Ühendkuningriigi – tsiviilõiguses igasugused ärisaladust käsitlevad erisätted. Ärisaladust saab siiski vähemalt osaliselt kaitsta teiste vahenditega, näiteks kõlvatut konkurentsi keelava üldklausli, lepinguvälise kahju õiguse, lepinguõiguse, tööõiguse ja kriminaalõiguse abil.

Siseriiklike õigusaktide suured erinevused ärisaladuse kaitse laadi ja ulatuse osas ning olemasoleva õiguste kaitse ja vastavate õiguskaitsevahendite osas tingivad paratamatult erineva kaitsetaseme. Selle tagajärjel on mõned äriühingud oma asukoha tõttu teabepõhises majanduskeskkonnas toimetulekuks paremini ette valmistatud kui teised. Viimastel aastatel on ärisaladused muutunud järjest haavatavamaks väljastpoolt tulevate spionaažirünnakute suhtes[33] – seda eriti intensiivsema andmevahetuse ja interneti kasutamise tõttu – ja ka äriühingu sisesed ohud aina kasvavad: ühe erasektorit käsitleva uuringu kohaselt on näiteks tundliku teabe varastamine töötaja poolt kümme korda kulukam kui juhtumipõhine juhuslik kaotsiminek[34]. Teisalt on ka olukordi, kus ärisaladusele viidates jäetakse avaldamata hädavajalik teave, et takistada konkurentide innovatsioonitegevust ja tehnilist arengut. Kõnealuse probleemi keerukust ja erinevaid tagajärgi arvesse võttes on komisjonil vaja enne võimaliku edasise tegevuse suhtes seisukoha võtmist probleemi uurimist jätkata ja hankida ulatuslikku faktimaterjali.

Teine huvipakkuv valdkond on kaitse nn jäljendustoodete eest[35]. Jäljendustooted disainitakse nii, et need sarnaneksid mainekate kaubamärkide olemasolevatele toodetele, säilitades samal ajal teatavad erinevused, nii et neid ei saa liigitada võltsinguteks. Need võivad tekitada segadust tarbijates, kes ei ole ostmise ajal tähelepanelikud või kes ei tunne kaubamärki piisavalt hästi selleks, et märgata erinevusi.

Ka selle nähtusega tegelemiseks on liikmesriikidel erinevad kontseptsioonid ja nad tagavad erineva kaitsetaseme. Seega: kui mõnes liikmesriigis kehtivad jäljendustoodete valmistamise suhtes kõlvatut konkurentsi käsitlevate õigusaktide konkreetsed sätted (Austria, Hispaania, Saksamaa, Tšehhi Vabariik), siis mõnedes teistes liikmesriikides tegeldakse jäljendustoodetega kõlvatut konkurentsi keelava lisa- või üldklausli alusel (Belgia, Soome,

---

32 Ärisaladus viitab oskuteabele, mida ei ole (veel) registreeritud tööstusomandi õigusena, kuid mis on praegu või tulevikus selle omanikule väärtuslik ja mida avalikkus üldiselt ei tea või mida tal on raske kindlaks teha ning mille saladuses hoidmiseks on omanik teinud mõistlikke pingutusi.

33 Vt nt Bundesministerium des Innern, Verfassungsschutzbericht 2009, kättesaadav aadressil http://www.bmi.bund.de/SharedDocs/Downloads/DE/Broschueren/2010/vsb2009.pdf?__blob=publicationFile.

34 Forrester Consulting (uuring tehtud RSA ja Microsofti nimel), „The Value of Corporate Secrets: How Compliance and Collaboration Affect Enterprise Perceptions of Risk", märts 2010, kättesaadav aadressil http://www.rsa.com/go/press/RSATheSecurityDivisionofEMCNewsRelease_4510.html.

35 Mõnes riigis nimetatud ka „orjalikeks jäljendusteks" („slavish imitations").

Taani). Mõnede liikmesriikide õigusaktides puuduvad igasugused kõlvatut konkurentsi käsitlevad sätted, mida saaks jäljendustoodete suhtes kohaldada, ja selliste probleemidega tegeldakse tsiviilkoodeksi erisätete (Itaalia) või üldiselt lepinguvälise kahju suhtes kohaldatavate sätete (Madalmaad, Prantsusmaa) alusel. Lisaks puudub Ühendkuningriigis üldse seadus kõlvatu konkurentsi kohta, samuti ei ole seal erisätteid jäljendustoodete kohta, vaid tuleb kasutada kaelamäärimise kui lepinguvälise kahju kuriteokoosseisu. Sel põhjusel on ka kaitse tõhusus väga erinev.

Komisjon on alustanud tööd õigusraamistiku praeguse killustatuse majandusliku mõju kindlaksmääramiseks, et tagada ärisaladuse kaitse ja kaitse muu „seaduse piirimail konkureerimise", nt jäljendustoodete valmistamise vastu. See töö hõlmab ulatuslikku välisuuringut ja sidusrühmadega konsulteerimist, et uurida sellise tegevuse tegelikku majanduslikku ja ühiskondlikku mõju. Selles hinnatakse ka majanduslikku kasu, mida ELi lähenemisviis selles valdkonnas endaga kaasa tooks.

3.4.2. Mittepõllumajandustoodete geograafilised tähised

Geograafilised tähised on vahend toote kvaliteedi ja selle geograafilise päritolu vahelise seose tagamiseks. See võimaldab nišiturundust, kaubamärgi arendamist ja mainepõhist turundust.

Mittepõllumajandustoodete kaitseks on liikmesriikides erinevad õigussüsteemid (nt konkurentsi- või tarbijakaitseseaduse või kollektiivkaubamärkide või sertifitseerimismärkide abil) ja ainult ühes kolmandikus riikides on välja töötatud konkreetsed õigusaktid, mille alusel geograafilisi tähiseid peetakse üheks konkreetseks intellektuaalomandiõiguseks. Selline killustatus mittepõllumajandustoodete geograafilistele tähistele kaitse andmise õigusraamistikus võib kahjustada siseturu toimimist. Mittepõllumajandustoodete geograafiliste tähiste kaitse on ka tähtis teema kahepoolsetel ja mitmepoolsetel kaubandusläbirääkimistel kolmandate riikidega.

Komisjon kavatseb algatada teostatavusuuringu mittepõllumajandustoodetele ja toiduks mittekasutatavatele toodetele geograafilise tähise andmise kohta, mis hõlmaks kõiki sellega seotud õiguse valdkondi. Uuringus esitatakse eelkõige analüüs liikmesriikides kehtivate õigusraamistike kohta, põhjalik hinnang sidusrühmade vajaduste ning mittepõllumajandustoodete geograafiliste tähiste kaitse võimaliku majandusliku mõju kohta. Kõnealuse töö tulemuste ning sellele järgneva täiendava arutelu ja ulatusliku faktimaterjali hankimise põhjal otsustab komisjon, kuidas oleks kõige otstarbekam edasi liikuda.

3.5. Tõhustatud võitlus võltsimise ja piraatluse vastu[36]

Intellektuaalomandiõigustel põhinevate toodete ja teenuste loomine võib olla keeruline ja kulukas, kuid neid on kerge kopeerida ja paljundada. Intellektuaalomandiõiguste organiseeritud ja laiaulatuslik rikkumine on muutunud globaalseks nähtuseks ja see põhjustab muret kogu maailmas. Viimases OECD uuringus (2009) hinnatakse, et rahvusvaheline võltsitud kaubaga kauplemine on kasvanud veidi üle 100 miljardilt USA dollarilt 2000. aastal 250 miljardi USA dollarini 2007. aastal[37]. OECD sõnul on see summa suurem kui umbes 150 riigi SKP kokku. Euroopa Komisjoni avaldatud näitajad riikide tollitegevuse kohta osutavad,

---

[36] Mõistet „võltsimine ja piraatlus" käsitatakse kõigi intellektuaalomandi õiguste rikkumisena, nagu on osutatud direktiivi 2004/48/EÜ artiklit 2 käsitlevas komisjoni avalduses (ELT L 94, 13.4.2005, lk 37).

[37] OECD, Magnitude of counterfeiting and piracy of tangible products – ajakohastatud 2009. aasta novembris, http://www.oecd.org/document/23/0,3343,en_2649_34173_44088983_1_1_1_1,00.html.

et intellektuaalomandi õiguste rikkumise kahtlusega kauba registreerimise juhtumid tõusid 26 704-lt 2005. aastal 43 572-ni 2009. aastal, mis on rohkem kui 60 %-line kasv viie aasta jooksul[38].

Intellektuaalomandiõiguste rikkujad jätavad ELis asuvad loojad ilma asjakohastest tasudest, loovad tõkkeid innovatsioonile, kahjustavad konkurentsi, hävitavad töökohti, vähendavad riikide rahalisi vahendeid ja võivad ohustada ELi kodanike tervist ja ohutust. Majandus- ja äriuuringute keskuse (Centre for Economics and Business Research, CEBR) tehtud uuringus rõhutatakse, et võltsimise ja piraatluse põhjustatud kahjud võivad vähendada ELi SKP-d 8 miljardi euro võrra aastas[39]. Võltsimine toob ka suurt kasumit organiseeritud kuritegelikele ühendustele ja häirib siseturu toimimist, soodustades ebaseaduslikku tegevust ettevõtjate hulgas[40].

EL on alustanud selle probleemi lahendamist tsiviilõiguslike meetmete abil, mis võimaldavad õiguseomajatel teostada oma intellektuaalomandiõigusi,[41] ELi tollimääruse nr 1383/2003 abil,[42] mis võimaldab ELi välispiiril kinni pidada intellektuaalomandiõiguste rikkumise kahtlusega kaupa, ning 2009. aastal rajatud Euroopa võltsimis- ja piraatlusalase seirekeskuse abil[43]. Seirekeskuse põhiülesanded on koguda ja esitada andmeid võltsimise ja piraatluse majandusliku ja ühiskondliku mõju kohta ning luua riikide ametiasutuste esindajate ja sidusrühmade jaoks platvorm mõtete ja parimate tavade vahetamiseks.

Nende esimeste meetmete edu annab tunnistust, et EL on õigel teel. Seirekeskuse senine töö on pälvinud positiivset tagasisidet Euroopa Parlamendilt, liikmesriikidelt ja erasektori sidusrühmadelt. Samas näitab see tagasiside ka, et praegust tööd on vaja laiendada. Lisaks andis komisjoni 2010. aasta detsembris avaldatud aruanne intellektuaalomandiõiguste jõustamise direktiivi kohaldamise kohta[44] kinnitust, et tugevdada tuleb jõustamise olemasolevat õigusraamistikku ning täiendada seda sidusrühmade omal algatusel koostatud eeskirjadega. Samuti jõuti ELi tollimääruse läbivaatamise käigus, mis hõlmas ka üldsusega konsulteerimist 2010. aastal, järeldusele, et õigusaktid tuleks läbi vaadata selleks, et laiendada tollikontrolli ulatust ning et selgitada mõningaid seaduslike kauplejate huvide tagamiseks ettenähtud menetlusi.

3.5.1. Üldsuse teadlikkus

Tarbijad ei ole enamasti teadlikud intellektuaalomandiõiguste väärtusest ning võltsimise ja piraatluse negatiivsest majanduslikust ja ühiskondlikust mõjust ning võltsitud kaubaga seotud

---

38 http://ec.europa.eu/taxation_customs/customs/customs_controls/counterfeit_piracy/statistics/index_en.htm.

39 CEBR (2000), *The Impact of Counterfeiting on four main sectors in the European Union, Centre for Economic and Business Research*, London.

40 Vt nt Europol, *OCTA 2011 - EU Organised Crime Threat Assessment*, http://www.europol.europa.eu/publications/European_Organised_Crime_Threat_Assessment_(OCTA)/OCTA_2011.pdf.

41 Direktiiv 2004/48/EÜ, 29. aprill 2004, intellektuaalomandi õiguste jõustamise kohta (ELT L 157, 30.4.2004, lk 16).

42 Nõukogu määrus (EÜ) nr 1383/2003, 22. juuli 2003, teatavate intellektuaalomandi õiguste rikkumises kahtlustatavate kaupade suhtes võetava tollimeetme ja kõnealuseid õigusi rikkuvaks tunnistatud kaupade suhtes võetavate meetmete kohta (ELT L 196, 2.8.2003, lk 7).

43 Vt 11. septembri 2009. aasta teatist KOM (2009) 467 intellektuaalomandi õiguste jõustamise tõhustamise kohta siseturul.

44 KOM(2010) 779, http://ec.europa.eu/internal_market/ipenforcement/directives_en.htm.

võimalikest ohtudest[45]. Kodanike parem teavitamine on seepärast eduka intellektuaalomandipoliitika oluline tegur. Ka Euroopa Parlament on kutsunud üles komisjoni, liikmesriike ja sidusrühmi suurendama tarbijate, eelkõige noorte inimeste teadlikkust, mis võimaldaks neil mõista intellektuaalomandi kaitsmise olulisust[46].

Seepärast võtab komisjon tihedas koostöös Euroopa Parlamendi ja sidusrühmadega meetmeid asjakohaste teadlikkuse suurendamise kampaaniate edendamiseks. Ka Euroopa võltsimis- ja piraatlusalaselt seirekeskuselt oodatakse panust selle eesmärgi saavutamisse.

3.5.2. Euroopa võltsimis- ja piraatlusalase seirekeskuse kestlikum struktuur ja uued tööülesanded

Probleemide lahendamiseks on vaja usaldusväärseid tõendeid selle ulatuse kohta, aga ka paremaid teadmisi võltsitud ja piraatkauba päritolu ning turustuskanalite ja eri osalejate kohta. Enamgi veel – kuna suundumused muutuvad kiiresti, seda eriti internetivaldkonnas, tuleb sidusrühmadel ja riigiasutustel teha rohkem koostööd.

Seepärast teeb komisjon ettepaneku laiendada Euroopa võltsimis- ja piraatlusalase seirekeskuse praeguseid tööülesandeid. Tulevikus peaksid need ülesanded hõlmama ka teadlikkuse suurendamise kampaaniate kavandamist ja korraldamist, õiguskaitseasutustele asjakohase koolituse pakkumist, uuringuid seoses innovaatiliste jõustamis- ja avastamissüsteemidega, mis võimaldavad ühelt poolt seda, et seaduslikud pakkumised on võimalikult innovaatilised ja atraktiivsed, ning teiselt poolt tõhusamat võltsimise ja piraatluse vastast tegevust (nt jälgimissüsteemid) ning rahvusvaheliste organisatsioonide ja kolmandate riikidega tehtava, suutlikkuse arendamist käsitleva rahvusvahelise koostöö kooskõlastamist. Selleks vajab seirekeskus kestlikumat struktuuri ekspertiisi, ressursside ja tehnilise varustuse osas. Seirekeskuse tööülesanded tuleks seepärast anda Siseturu Ühtlustamise Ametile (OHIM), kellele tuleks sellega seoses anda volitused tegeleda kõigi intellektuaalomandiõiguse aspektidega.

Selles kontekstis hakkab OHIM ka parandama õiguskaitseasutuste igapäevast koostööd ja koostööd erasektori sidusrühmadega, luues muu hulgas uue elektroonilise teabevahetuse ja varajase hoiatamise süsteemi võltsitud ja piraatkaupade kohta. 2010. aastal avaldas komisjon välisuuringu, milles tehti kindlaks olemasolevad IT-süsteemid, mida võiks kasutada sellise võrgu loomiseks[47]. See uuring moodustab aluse edasistele konsultatsioonidele ja hindamistele, mille eesmärk on kulutõhusate lahenduste leidmine ning sünergia tekitamine olemasolevate süsteemide ja käimasolevate projektidega, et esitada 2012. aasta lõpuks kontseptsioon sellise elektroonilise võrgu kohta. Võrgu töös järgitaks täielikult ELi andmekaitsealaseid õigusakte.

3.5.3. Intellektuaalomandiõiguste jõustamise direktiivi läbivaatamine

Samaaegselt kavatseb komisjon 2012. aasta kevadel läbi vaadata intellektuaalomandiõiguste jõustamise direktiivi 2004/48/EÜ. Hiljuti avaldatud aruanne intellektuaalomandiõiguste

---

45 Siseturu peadirektoraadi tehtud Eurobaromeetri 2009. aasta uuring (kättesaadav aadressil: http://ec.europa.eu/public_opinion/) näitas, et ainult 55 % (Leedus ja Taanis) kuni 84 % (Prantsusmaal) tarbijatest on teadlikud võltsimise ja piraatluse vastaste ELi eeskirjade olemasolust. Selles poliitikavaldkonnas oli teadlikkuse tase palju madalam kui teistes. Lisaks selgus uurimusest, et iga viies ELi kodanik on vähemalt ühel korral tahtmatult ostnud võltsitud kaupa.

46 Euroopa Parlamendi resolutsioon, 22 september 2010, 2009/2178(INI).

47 Vt http://ec.europa.eu/internal_market/iprenforcement/index_en.htm.

jõustamise direktiivi kohaldamise kohta[48] näitab, et intellektuaalomandiõiguste jõustamine on vaja sobitada digitaalkeskkonda. Komisjon teeb kindlaks, kuidas luua raamistik, mis võimaldaks interneti teel tõhusamalt võidelda eelkõige intellektuaalomandiõiguste rikkumistega. Kõigi muudatuste eesmärk peaks olema välistada rikkumised juba eos ja edendada vahendajate (nt internetiteenuse pakkujad) koostööd kooskõlas lairibaühenduse poliitika eesmärkidega, mõjutamata samas lõpptarbijate huve. Komisjon tagab, et selliste muudatuste tegemisel järgitakse kõiki ELi põhiõiguste hartas tunnustatud põhiõigusi, eriti õigust eraelu puutumatusele, isikuandmete kaitsele, sõnavabadusele ja tõhusatele õiguskaitsevahenditele[49].

Samaaegselt jätkab komisjon oma jõupingutusi, et teha sidusrühmade vahel 4. mail 2011 allkirjastatud vastastikuse mõistmise memorandumi[50] alusel kindlaks, mil määral saaks vabatahtlike meetmete abil vähendada eelkõige võltsitud kauba müüki interneti teel, kaasates selle ilminguga kõige rohkem seotud sidusrühmad (õiguste omajad, internetiplatvormid ja tarbijad).

3.6. Intellektuaalomandiõiguste rahvusvaheline mõõde

Rahvusvahelise kaubanduse kasv on seadnud intellektuaalomandiõiguse tähelepanu keskmesse. Globaliseerumine pakub Euroopale tohutuid võimalusi selliste toodete, teenuste ja oskusteabega kauplemiseks, mille puhul intellektuaalomandiõigus on väga oluline, ja nende eksportimiseks kolmandatasse riikidesse. Samal ajal tingib intellektuaalomandiõiguste rikkumiste kasv vajaduse keskenduda töökindlale ülemaailmsele jõustamisstrateegiale, mis on kooskõlas põhiõigustega.

Euroopa Parlament märkis ühes resolutsioonis,[51] et „siseturu jaoks on kõige suurem proovikivi intellektuaalomandi õiguste rikkumise vastu võitlemine ELi välispiiridel ja kolmandates riikides”.

See väide esitati juba siis, kui töötati välja komisjoni 2004. aasta strateegiat intellektuaalomandi õiguskaitse tagamiseks kolmandates riikides,[52] mida praegu läbi vaadatakse. Lisaks võtab komisjon endale kohustuse tagada oma intellektuaalomandiõiguste alase poliitika ühtsus arengupoliitika eesmärkidega[53].

3.6.1. Mitmepoolsed algatused, sh kooskõlastamine rahvusvaheliste organisatsioonidega

Komisjon jätkab tööd, et saavutada eesmärk suurendada intellektuaalomandiõiguste alaste standardite täitmist rahvusvahelisel tasandil, soodustades tõhusat koostööd kolmandate riikidega ja luues nendega sidemeid rahvusvahelistel foorumitel eelkõige WIPO, WTO ja UPOV raames, mille eesmärkideks on intellektuaalomandiõiguste kaitse parandamine ja jõustamine ülemaailmsel tasandil. See aitab edendada tehnoloogilist innovatsiooni ning siirdada ja levitada tehnoloogiat, saada tehniliste teadmiste loojatel ja kasutajatel vastastikust kasu, edendada sotsiaalset ja majanduslikku heaolu ning tagada õiguste ja kohustuste

---

48 http://ec.europa.eu/internal_market/ipenforcement/directives_en.htm.

49 Õigust intellektuaalomandile tunnustatakse põhiõigusena harta artikli 17 lõikes 2.

50 http://ec.europa.eu/internal_market/iprenforcement/stakeholders_dialogues_en.htm#Sale.

51 http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?type=TA&language=ET&reference=P6-TA-2010-0340.

52 ELT C 129, 26.5.2005.

53 Kooskõlas ELL artikliga 21 ja ELTL artikliga 208.

tasakaal[54].Praegu ei ole ELi ja rahvusvaheliste organisatsioonide meetmed tihti piisavalt kooskõlastatud, mis vähendab nende tõhusust[55].

WIPO raames toetab komisjon jätkuvalt 1996. aasta WIPO internetti käsitlevate lepingute laiaulatuslikku ratifitseerimist ja nende nõuetekohast siseriiklikku õigusesse ülevõtmist. Ta toetab ka autoriõiguse süsteemide toimimise asjakohaste hindamisvahendite tootmiseks tehtavaid jõupingutusi. Samuti toetab ta jätkuvaid püüdlusi võidelda ülemaailmsete signaalipiraatluse ja piraatluse teel omandatud ringhäälingusignaalide internetis taasedastamise ilmingutega. Komisjon suurendab ka oma pingutusi, et töötada välja ÜRO puuetega inimeste õiguste konventsiooni eesmärkidega kooskõlas olev WIPO leping, mis käsitleb vaegnägijate vajadustele vastavas eriformaadis materjali piiriüleselt kättesaadavaks tegemist. 2010. aasta juunis tegi EL juba WIPO-le ühissoovituse, mis käsitles trükikirja lugemise puudega isikute paremat juurdepääsu autoriõigusega kaitstud teostele.

Rahvusvahelisel tasandil on patendiõiguse lepinguga juba ühtlustatud ja täiustatud riiklike ja piirkondlike patenditaotluste ja patentidega seotud ametlikku korda. Seepärast jätkab EL WIPOs toimuvate patendiõiguse ühtlustamist käsitlevate arutelude toetamist. See aitaks parandada patentide kvaliteeti ja vähendada kulusid, mis oleks kasulik patendisüsteemi kasutajatele kogu maailmas.

EL peaks olema ka võimeline ratifitseerima võltsimisvastast võitlust käsitleva kaubanduslepingu (ACTA)[56] siis, kui lepinguosalised on selle 2011. aasta jooksul allkirjastanud. ACTA, mis on täielikult kooskõlas ELi õigustikuga, on tähtis samm rahvusvahelise intellektuaalomandiõiguste rikkumiste vastase võitluse parandamiseks koostöös riikidega, kes jagavad samu muresid ja seisukohti. Komisjon esitab lähinädalail ELi otsuse ettepaneku lepingu allkirjastamise kohta.

3.6.2. Kahepoolsed läbirääkimised ja intellektuaalomandiõiguste kaitse alane koostöö kolmandate riikidega

EL jätkab läbirääkimisi intellektuaalomandiõigusi käsitlevate sätete üle kolmandate riikidega sõlmitud vabakaubanduslepingutes. Vabakaubanduslepingute üle peetavate läbirääkimiste tulemusel peaksid intellektuaalomandiõigusi käsitlevad sätted pakkuma ELiga ühesugust intellektuaalomandiõiguste kaitse taset, võttes seejuures arvesse asjaomaste riikide arengutaset. Poliitilise ja tehnilise dialoogi kaudu toimuv koostöö moodustab samuti osa intellektuaalomandiõiguste kaubandusaspekte käsitlevast ELi strateegiast.

Saavutada tuleb ka õige tasakaal kolmandates riikides pakutava intellektuaalomandiõiguste kaitse ja teadmistele juurdepääsu vahel. Seepärast saab intellektuaalomandiõiguste alane

---

54 1994. aasta intellektuaalomandi õiguste kaubandusaspektide lepingu (TRIP-leping) artikkel 7. Komisjon toetab täielikult 13. mail 2011 Istanbulis võetud kohustuste täitmist, mille eesmärk on teha soodustusi rahvatervise valdkonnas, eelkõige soodustada igaühe juurdepääsu ravimitele ja julgustada sellealase abi andmist arengumaadele, tagades samas, et sellised soodustused on tasakaalus õiguste omajate seaduslike õigustega.

55 Vt näiteks kaubanduse peadirektoraadi tellitud ADE uuringu „Evaluation of the Intellectual Property Rights Enforcement Strategy in Third Countries" järeldused, november 2010, http://trade.ec.europa.eu/doclib/cfm/doclib_section.cfm?sec=180&langId=en.

56 ACTA (kättesaadav aadressil: http://ec.europa.eu/trade/creating-opportunities/trade-topics/intellectual-property/anti-counterfeiting/) rajaneb 1994. aasta TRIPS-lepingul intellektuaalomandiõiguste jõustamise ülemaailmsete standardite kohta. Selles käsitletakse viisi, kuidas äriühingud ja eraisikud võivad jõustada oma õigusi kohtus, piiridel ja internetis.

poliitika toetada kaasavat ja jätkusuutlikku majanduskasvu siis, kui see on osa üldisest arengustrateegiast, mille eesmärk on parandada ettevõtluskeskkonda, edendada arenguvajadustele kohandatud uurimistööd ning tagada, et tervise, elurikkuse või toiduga kindlustatuse eesmärke on piisavalt arvesse võetud. Vähim arenenud riikide jaoks on olulise tähtsusega mõistliku hinnaga tehnosiire, mis vastab rahvastiku põhivajadustele. Et selline siire saaks toimuda, peavad EL ja tema liikmesriigid üle vaatama stiimulid, mida nad pakuvad oma äriühingutele või asutustele vähim arenenud riikide heaks tehtava innovatsiooni- ja tehnosiirde edendamise ja soodustamise eesmärgil. Üht võimalikku suunda osutab katsepartnerlus „Global Access in Action", mis seob WIPO eesmärgid vähim arenenud riikide heaks intellektuaalomandiõiguste litsentsimise parimate tavade edendamisega, ilma et see kahjustaks intellektuaalomandiõiguste omajate põhilisi äriturgusid[57]. Sellega seoses on vaja täiendavalt arutada, mil määral tuleks pärast 2013. aastat jätkata vähim arenenud riikide vabastamist TRIPS-lepingu kohustustest.

Arengu- ja reformijärgus riigid on eriti haavatavad intellektuaalomandiõigusi rikkuva tegevuse suhtes ja keerukad kuritegelikud võrgustikud kasutavad neid mõnikord tootmis- ja jaotusbaasidena. ELi koolitusalane ja suutlikkuse arendamise alane tegevus on seetõttu ülimalt oluline nende riikide toetamisel võitluses intellektuaalomandiõiguste organiseeritud rikkumiste vastu. Selliseid meetmeid aitab edendada Siseturu Ühtlustamise Amet (OHIM) Euroopa võltsimis- ja piraatlusalase vaatluskeskuse raames toimuva tööga ning teiste komisjoni juhitavate programmide abil. Sellealane koostöö keskendub riikidele, kus on oodata suurimat jõustamisvalmidust ja kulutustele vastavat tulu.

3.6.3. Intellektuaalomandiõiguste tõhustatud kaitse ja jõustamine ELi piiril

ELi piiril on tõhusaid meetmeid kõige parem võtta tolliasutustel. ELi intellektuaalomandi õiguste rikkumisega võitlemise tollialases tegevuskavas aastateks 2009–2012[58] seatakse komisjoni ja liikmesriikide prioriteediks meetmed, millega tugevdada tollipoolset intellektuaalomandiõiguste jõustamist. Sellega seoses esitab komisjon ettepaneku uue määruse kohta, millega asendatakse määrus (EÜ) nr 1383/2003, et menetlusi ühtlustades tugevdada õiguste jõustamist. Kõigi kõnealuse määruse kohast tolli sekkumist taotlevate äriühingute taotluste talletamiseks töötatakse praegu välja ELi keskset andmebaasi COPIS. Riikide tolliasutused ja komisjon peaksid tegema ühiseid jõupingutusi intellektuaalomandiõiguste tulemuslikuks jõustamiseks. Näiteks moodustab komisjon interneti kaudu müüdava, intellektuaalomandiõigusi rikkuva kauba impordi takistamiseks eksperdirühma ja riikide tollikontaktpunktide võrgustiku.

Lisaks tähendab intellektuaalomandiõiguste rikkumiste vastane võitlus ka ebaseadusliku kauba ELi eksportimise takistamist. Komisjon ja liikmesriigid osalevad aktiivselt tollikoostöös nii lähteriikidega kui ka muude tarbijariikidega selliste konkreetsete algatuste nagu ELi–Hiina tollialase koostöö ja intellektuaalomandi õiguste jõustamise tegevuskava. Kava peaks olema aluseks intellektuaalomandiõiguste rikkumiste ulatuse vähendamisele ELi ja Hiina vahelises kahepoolses kaubanduses.

---

57 Vt „Global Access in Action" projekti, mille kutsus ellu maailma majandusfoorumi intellektuaalomandiõiguste ülemaailmse tegevuskava nõukogu ja mida toetavad WIPO ja muud avaliku ja erasektori partnerid, http://globalaccessinaction.org.

58 Nõukogu 16. märtsi 2009. aasta resolutsioon, ELT C 253, 25.3.2009, lk 1.

4. KOKKUVÕTE

Kõik intellektuaalomandiõiguste vormid on uue teadmistepõhise majanduse nurgakiviks. Suur osa Euroopa äriühingute väärtusest, turukapitalisatsioonist ja konkurentsieelistest peitub tulevikus nende immateriaalses varas. Intellektuaalomandiõigused on kapital, mis toidab uut majandust. Saadud intellektuaalomandiõiguste parem kasutamine litsentsimise ja ärieesmärgil kasutamise kaudu on edukate ärimudelite keskne tegur.

Alahinnata ei tohi loojatele, teenusepakkujatele ja tarbijatele kasutoova digitaalse ühtse turu potentsiaali. Euroopa peab kiiremas korras mobiliseerima oma inimressursid ja tehnoloogilised vahendid, et luua dünaamiline ja konkurentsivõimeline loomingulise tegevuse internetiturg, mis võimaldab digitaalkauba ja -teenuste võimalikult laiaulatuslikku levitamist kõigi hüvanguks.

Käesolevas teatises esitatud kõikehõlmava intellektuaalomandiõiguste strateegia abil püütakse kõnealust probleemi lahendada. Komisjoni eespool kirjeldatud põhjaliku tööprogrammi täitmine nõuab pidevat pühendumust Euroopa Parlamendi, nõukogu, komisjoni ja liikmesriikide tasandil. Selleks et kõiki Euroopa intellektuaalomandiõiguste rikkalikke ressursse kasu tooma panna, tuleb panustada Euroopa intellektuaalsete varade täielikku kasutuselevõtmisse. Nagu eespool kirjeldatud algatused näitavad, tuleb teha veel palju rohkem tööd, et need varad täies mahus majanduskasvu ja kvaliteetsete töökohtade loomise eesmärki teenima panna.

Kuna saadud kogemuste ning kiire tehnoloogilise ja ühiskondliku arengu valguses kerkivad esile uued probleemid ja prioriteedid, on komisjon võtnud endale kohustuse tulevikus käesolev strateegia läbi vaadata ja teha selle kohta tihedas koostöös sidusrühmadega asjakohased järeldused.

LISA: KOMISJONI TULEVASED MEETMED

Nr	Meede	Kirjeldus	Ajastamine
1	Ühtne patendikaitse	Euroopa Parlamendi ja nõukogu määruste ettepanekud: 1) ELi ühtse patendi ja 2) tõlkekorralduse kohta.	Komisjon võttis punkte 1 ja 2 käsitlevad ettepanekud vastu 13. aprillil 2011.
2	Intellektuaaloman diõiguste väärtustamise vahend	Käimasoleval teostatavusuuringul põhinev laiaulatuslik analüüs ja aruanne Euroopa Ülemkogule.	Aruanne tuleb esitada 2011. aasta lõpuks.
3	Ühenduse kaubamärgimääru se ja kaubamärgidirekti ivi läbivaatamine	Ettepanekute eesmärk on muuta ELi kaubamärgisüsteem tulemuslikumaks, tõhusamaks ja ühtsemaks.	2011. aasta teine poolaasta
4	Omanikuta teosed	Õigusakti ettepanek võtta vastu direktiiv omanikuta teoste teatava kasutamise lubamise kohta.	2011. aasta esimene poolaasta
5	Multiterritoriaalne autoriõiguse ühine haldamine	Ettepanek õigusliku vahendi kohta, mille abil luuakse autoriõiguste internetis litsentsimise Euroopa raamistik eesmärgiga luua kindel raamistik autoriõiguste haldamiseks kogu Euroopas.	2011. aasta teine poolaasta
6	Audiovisuaalteose d	Rohelise raamatu avalik arutelu erinevatel audiovisuaalsete teoste internetis levitamisega seotud teemadel.	2011. aasta teine poolaasta
7	Lisameetmed autoriõiguse valdkonnas	Esitada pärast konsulteerimist sidusrühmadega aruanne ja hinnata, kas on vaja lisameetmeid, mis võimaldaksid ELi kodanikel, võrgupõhise infosisuga seotud teenuste osutajatel ja õiguseomajatel saada kasu kogu digitaalse siseturu potentsiaalist.	2012
8	Isiklikuks tarbeks kopeerimise	Kõrgetasemelise vahendaja määramine, kes aitaks saavutada sidusrühmade vahelist kokkulepet isiklikuks tarbeks kopeerimise maksude kohta.	2011. aasta teine poolaasta

	maksud		
Nr	**Meede**	**Kirjeldus**	**Ajastamine**
9	Kasutajate loodud sisu	Konsulteerimine sidusrühmadega.	2012. aasta teine poolaasta
10	Euroopa autoriõigusseadustik	Hindamine ja arutelud sidusrühmadega ning aruande esitamine	Alates aastast 2012
11	Direktiivi 2001/29/EÜ läbivaatamine	Aruanne direktiivi 2001/29/EÜ kohaldamise kohta vastavalt kõnealuse direktiivi artikli 12 nõuetele.	2012
12	Euroopa võltsimis- ja piraatlusalane vaatluskeskus	Määruse ettepanek, mille kohaselt Siseturu Ühtlustamise Ametile (OHIM) antakse teatavad intellektuaalomandiõiguste kaitsega seotud ülesanded, sh avaliku ja erasektori esindajatest koosneva Euroopa võltsimis- ja piraatlusalase vaatluskeskuse moodustamine.	2011. aasta mai
13	Intellektuaaloman diõigusi täiendavad õigused	Uuring ärisaladuse rikkumiste ja „seaduse piirimail konkureerimise”, nt jäljendustoodete valmistamise majandusliku ja ühiskondliku mõju hindamiseks ning ELi lähenemisviisi kasulikkuse hindamiseks selles valdkonnas.	2012. aasta lõpp
14	Mittepõllumajandustoodete geograafilised tähised	Teostatavusuuring, et kaaluda mittepõllumajandustoodete geograafiliste tähiste üleeuroopalist kaitsmist. Uuringus esitatakse eelkõige analüüs liikmesriikides kehtivate õigusraamistike kohta ja põhjalik hinnang sidusrühmade vajaduste ning mittepõllumajandustoodete geograafiliste tähiste kaitse võimaliku majandusliku mõju kohta.	2012. aasta teine poolaasta
15	Intellektuaaloman diõiguste jõustamise direktiivi läbivaatamine	Eelkõige interneti teel toimuvate intellektuaalomandiõiguste rikkumiste vastu juba alguses tõhusamalt võitlemist võimaldava raamistiku loomist käsitleva direktiivi läbivaatamine.	2012. aasta esimene poolaasta.

Nr	Meede	Kirjeldus	Ajastamine
16	Intellektuaaloman di õiguste rikkumise kahtlusega kaupade suhtes kohaldatavaid tollimeetmeid käsitleva määruse asendamine.	Uue tollimääruse ettepanek tugevdada tollipoolset intellektuaalomandiõiguste jõustamist ning luua tingimused tõhusate meetmete võtmiseks, ühtlustades samas menetlusi.	2011. aasta mai
17	Sidusrühmade omaalgatuslikud meetmed, mis on suunatud intellektuaaloman diõiguste rikkumiste vastu	Sidusrühmade kokkulepe (vastastikuse mõistmise memorandum) võltsitud kauba interneti teel müümise kohta ja järelmeetmed.	Vastastikuse mõistmise memorandum allkirjastati 4. mail 2011, hindamine ja läbivaatamine tehakse 2012. aasta keskpaigaks.
18	ELi andmebaas COPIS	Andmebaasi väljaarendamine selleks, et hallata tõhusalt äriühingute taotlusi seoses tolli sekkumisega ja koostada statistikat tolli poolt kinnipeetava kauba kohta.	2012. aasta esimene poolaasta.
19	Komisjoni 2004. aasta strateegia, milles käsitletakse kolmandates riikides intellektuaaloman di õiguste kaitsmist ja jõustamist, läbivaatamine	Uuesti määratletud strateegia, et kohandada seda uusimate vajaduste ja muutustega, tagada tollipoolse intellektuaalomandiõiguste jõustamise kõrgemad standardid kolmandates riikides ning koostöö kaubanduslepingute raames.	2011. aasta lõpp